

AİLE REHBERİ PROJESİ RAPORU

1.Giriş

Aile toplumu yansıtan bir unsurdur. Bu bilgiden yola çıkılarak denebilir ki aile kültürlerine göre farklı yapılar gösterebilir. Çocuklar ise daha çok anne babalarının davranışlarını yansıtmaktadır. Bu davranışlar tutumlara göre olumlu ya da olumsuz olarak sergilenebilir (Kağıtçıbaşı, 1998). Toplumların ve benimsedikleri değerlerin değişime uğraması aileleri çocuklarını nasıl eğitecekleri konusunda bazı kafa karışıklıkları ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu karmaşayı biraz giderebilmek amacıyla aileleri eğitmek sivil toplum kuruluşlarının görevi olmalıdır (Şahin ve Özbey, 2007). Okulöncesi ve ilkokullarda yapılan aile eğitimi ve katılımı çalışmaları incelendiğinde en çok kullanılan yöntemlerin veli toplantıları, bireysel görüşmeler ve okula geliş gidiş zamanlarında görüşme yöntemleri olduğu görülmüştür. Öğretmenler aile eğitim çalışmalarının okul rehber öğretmenleri tarafından yürütülmesi gerektiğini bildirmektedir (Özyürek vd., 2024).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün yaptığı 2011 tarihli araştırmada aile eğitimi ilgili olarak bazı önerilerde bulunulmuştur. Buna göre Türkiye’de ailelerin yüksek oranda tv izlediği diğer bilgi kaynaklarından birinin yakın çevreleri olduğu bilgisi dikkat çekmektedir. Aile eğitiminin soyut bilgilerle değil hayata dokunan bilgilerle, katılım kolaylığı olan kurumlarca yapılması önerilmektedir (Arıkan vd.,2019).

Aile eğitim kursları yaşam boyu öğrenme faaliyetlerinin en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü tarafından hazırlanan Aile Eğitimi programları halk eğitim merkezinde açılan kurslarla eğitimcilere verilen eğitimle yaygınlaştırılması amaçlanan bir programdır. Bu program iletişim becerileri, gelişim psikolojisi, olumlu tutum ve davranış kazandırma açısından aileler değerlendirildiğinde etkili sonuçlar gösteren bir programdır (Ay ve Şahan; 2018). 7-11 Yaş Aile Eğitimi programı kitabının başında Kapçı ‘nın (2014) belirttiğine göre ana-baba eğitim programlarının amacı destekleyici anne-babalık davranışlarının gelişmesini sağlamaktır. Bu doğrultuda kazanılması gereken beceriler anne-babanın çocukla oyun oynaması, ihtiyacı olduğunda çocuğa psikolojik destek verme, çocuğun gelişim alanlarını tümüyle destekleme ile çocuğu ihmal ve istismardan koruma olarak sıralanabilir.

1.1. Projenin amacı

1.1.1. İlkokula devam eden çocuğu olan velilerin ebeveynlik becerilerini geliştirmek, çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında bilgi eksikliklerini gidermek,

1.1.2. İlkokula devam eden çocuğu olan ebeveynlerin çocukları ile iletişim becerilerini geliştirmek, çocuklarını daha yakından tanımlarını sağlamak,

1.1.3. İlkokula devam eden çocukların psikososyal gelişimlerine katkıda bulunmak,

1.1.4. Ebeveynlerin ihtiyaçlarına yönelik alabilecekleri eğitimlere ilgilerini arttırmak,

1.1.5. RAM'ı velilere tanıtmak ve ulaşılabilirliğini arttırmak,

1.1.6. İlçemizde yapılan bu çalışmayı, RAM alışma bölgemiz ve ilimizde de uygulayabilmek ve tüm ülkemizde yayabileceğimiz bir çalışma ortaya koyabilmek.

2. Yöntem

Bu çalışmada deneysel araştırma desenlerinden tek gruplu ntest-sontest deseni kullanılmıştır. Bu araştırma deseni çeşitli yöntemlerle belirlenen çalışma grubuna uygulanan işlemden önce ve sonra ölçülen bağımlı değişken değerlerinin karşılaştırılmasına dayanır.

2.1. Evren ve rneklem

Proje alışması için evren grubu Keşan Rehberlik ve Araştırma Merkezinin sorumluluk bölgesi olan Keşan, İpsala ve Enez ilçelerinde yaşayan anne-babalardan oluşmaktadır. Örneklem belirlenirken nüfusun fazla olması ve ulaşılabilirlik dikkate alınarak Keşan ilçesindeki anne-babalar örnekleme dahil edilmiştir. Örneklem grubu oluşturulurken yararlanma durumu düşünülerek merkezde bulunan rehber ğretmeni olmayan okulların örnekleme dahil edilmesine karar verilmiştir. Bu durumda Abdul şavur İlkokulu, Ali Kale ve Kardeşleri İlkokulu, şehit Er Akın Buluş İlkokulu ve Kurtuluş İlkokulu alışma grubunu oluşturmuştur. Bu okullardan katılımın grup oluşturmak için yeterli sayıyı sağlamaması halinde mevcudu kalabalık ve kurumumuza yakın bir ilkokul olduğu için Raşit Efendi İlkokulu rnekleme dahil edilmiştir. Bu durumda projenin rneklemi 7-11 yaş arasında çocuğu olup 2024-2025 eğitim ğretim yılında belirtilen 5 okulda öğrenim gören anne babalardan aile eğitimi almaya gönüllü olup başvuru formunu dolduran 32 kişinin içinden eğitime devamlılık gösteren 11 kişiden oluşmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Katılımcıların başvuru yapmaları için online bir başvuru formu oluşturulmuştur. Bu formda projeye ait bilgiler (neler konuşacağız, eğitim çalışması ne zaman gerçekleşecek, eğitim çalışması nerede gerçekleşecek, eğitimin sonunda ne olacak ve kimler katılabilir başlıklarına ait cevaplar) ile başvurmak isteyen kişinin ad bilgisi, telefon bilgisi ve çocuğunun okuduğu okul bilgisi yer almıştır. Form okul müdürleri aracılığı ile online yolla öğretmenlere ve velilere ulaştırılmıştır.

Tanışma oturumunda katılımcılara öntest uygulaması ve sonlandırma oturumunda sontest uygulaması yapılmıştır. Bu uygulamada Sayılır ve Kaya (2015) tarafından 7-11 yaş aile eğitim programının annelerin genel ebeveynlik yetkinlik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş Ebeveyn Yetkinlik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 11 maddeden oluşmakta ve çeşitli ebeveynlik durumlarına göre kendilerini oldukça yetersizim, yetersizim, yeterliyim ve oldukça yeterliyim şeklinde 1 ile 7 arasında değerlendirmelerine dayanmaktadır. Maddelere verilen puanların toplanması ile toplam puan oluşmaktadır.

2.3. Proje Yürütme Süreci

Proje metni hazırlanarak gerekli izinler resmi yolla alınmıştır. Hazırlık aşamasında 7-11 yaş aile eğitimi programı kitabı incelenerek 13 oturumluk çalışma katılımcıların devam etmekte zorlanabileceği gerekçesiyle 9 oturum olarak planlanmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan oturumların konuları şu şekildedir:

1. hafta; 1. oturum-Tanışma (04 Şubat 2025 Salı)

2. oturum -Çocukla nitelikli zaman geçirme (07 Şubat 2025 Cuma)

2. hafta; 3. oturum-Çocukla etkili iletişim becerileri (11 Şubat 2025 Salı)

4. oturum-Çocuğa olumlu davranış kazandırma ve istenmeyen davranışları değiştirme (14 Şubat 2025 Cuma)

3. hafta; 5. oturum-Çocuğun bedensel, cinsel, sosyal ve akademik gelişimi (18 Şubat 2025 Salı)

6. oturum-Aile sistemi ve aile tutumları (21 Şubat 2025 Cuma)

4. hafta; 7. oturum- Etkili problem çözme becerileri (25 Şubat 2025 Salı)

8. oturum-Çocuğun sosyal-duygusal sorunları ve duygu düzenleme (28 Şubat 2025 Cuma)

5. hafta; 9. oturum-Çocuk hakları; ihmal istismar ve şiddetten çocuklarımızı nasıl koruruz? Sonlandırma, katılım belgelerinin dağıtılması (04 Mart 2025 Salı)

Grubun aktif olarak devam edebilmesi katılımcıların dikkatinin dağılmaması amacıyla haftada iki kez arada birkaç gün boşluk olacak şekilde Salı ve Cuma günleri oturumların gerçekleşmesi kararlaştırılmıştır. Oturumların yürütülmesinde Keşan Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görev alan 2 psikolojik danışman görev almış oturumlara dönüşümlü olarak liderlik edilmiştir.

Oturumlar yürütülürken 7-11 yaş aile eğitim programı kitabı ve sunumları kaynak olarak kullanılmış ve bölüm sonlarında yer alan ekler katılımcılara dağıtılmıştır. Oturuma katılım gerçekleştiremeyen katılımcılar önceki haftalardan haberdar edilmiş ve eklere ulaşmaları sağlanmıştır. Katılımcıların oturumlarda yer alan etkinliklere katılım göstermeleri ve sürecin karşılıklı paylaşıma dayanmasına özen gösterilmiştir. Süreç boyunca katılımcılarla Whatsapp uygulaması üzerinden kurulan grup ile iletişim kurulmuştur.

İlk oturumda katılımcılara öntest uygulanmıştır. Tanışma oturumuna 11 kişi katılmıştır. İkinci oturuma sonradan katılan 2 kişi de öntest uygulamasına dahil edilmiştir ve toplam 13 öntest uygulanmıştır. 3. Oturuma 6, 4. Oturuma 7, 5. Oturuma 7, 6. Oturuma 5, 7. Oturuma 7, 8. Oturuma 8, ve 9. Oturuma 10 kişi katılım göstermiştir. Son oturuma katılan 10 kişiye son test uygulanmıştır. 4 ve üzerinde oturuma katılan katılımcılara katılım belgesi düzenlenmiş ve oturuma katılımlarından ötürü teşekkür etmek için küçük bir hediye verilmiştir.

3. Bulgular

İlk oturumda katılımcılara süreçten beklentileri sorulduğunda; ‘Çocuğumla kaliteli zaman geçirmek onun sorularına bilinçli cevaplar vermek’, ‘Çocuğum için olumlu davranışlar öğrenmek için ve çocuğuma daha iyi davranmak için’, ‘Çocukta sorumluluk ve ödev alışkanlığı ve inadı yenme’, ‘Küçük bir ergen olan oğlumun davranışlarıyla onu incitmeden baş edebilmek, bilinçli bir ebeveyn olabilmek için buradayım.’ cevaplarını verdikleri görülmüştür.

Son oturumda katılımcılardan birer oturumluk değerlendirme yapmaları istendiğinde; ‘Daha önce aldığım eğitimlerden farklı olarak burada konuşulanlar aklımda kaldı.’, ‘Doğru sandığımız şeylerin yanlış olduğunu gördük.’, ‘Daha ileriki yaşlar için de bu eğitim olursa

almak isterim çocuklar büyüyor ve biz yetmekte zorlanıyoruz.’ gibi ifadeler kullandıkları görülmüştür.

Uygulayıcılar yaptıkları son değerlendirmede; ‘İçeriğini kullandığımız aile eğitimi programı oldukça dolu bir içeriğe sahipti, konuşulan konuların tamamı gerçek hayatta karşılığı olan ve ailelerin işine yarayacak olan konulardı. Sürecin karşılıklı iletişime dayalı olması çok daha eğlenceli geçmesini sağladı ve katılımcılar kendilerini daha değerli hissettiler.’, ‘Yapılandırılmış bir oturumu uygulamak ne yapacağımızı bilmemizi sağladı ve katılımcılarımız sürece istekli katılarak grubun yönetimini kolaylaştırdı. Oturumların hazırlık aşaması bizlerin de aktif olarak süreçte kalmamızı sağladı.’ cümlelerini kullandılar.

Katılımcıların öntestten aldıkları puanların ortalaması 57 olup, sontestten alınan puanların ortalaması 62,3 olarak belirlenmiştir. Bu durumda katılımcıların kendilerini değerlendirdikleri ebeveyn yetkinliklerinin arttığını söyleyebiliriz.

4. Sonuç Tartışma ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre verilen anne baba eğitimlerinin anne babaların çocuklarıyla olan ilişkilerine olumlu yönde etki ettiği ortaya çıkmıştır. Pehrson ve Robinson (1990), anne-babalara yönelik yapılan kursa katılanların kendine güven ve çocuklarının davranışlarının nedenlerini görebilme konularında olumlu yönde belirgin bir ilerleme gösterdiklerini ortaya koymuş olması bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Bunun yanında Özmen (2013), araştırması sonucunda anne-babalara yönelik yapılan programa katılan ebeveynlerin çocuklarının sorunlu davranışlarında anlamlı seviyede bir azalmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yürütülen proje sonucunun bulgularına göre; verilen anne-baba eğitimlerinin ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimlerini güçlendirdiği, çocuklarını daha iyi anlayarak davranışlarının nedenlerine göre tutum sergilemelerine yardımcı olduğu, anne- baba- çocuk diyalogunu daha sağlıklı bir hale getirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yürütülen proje sonucunda elde edilen bulgular, imkânlar, sınırlıklar ve eğitimde yer alan ebeveynlerden gelen sözel dönütler doğrultusunda yapılan öneriler aşağıdaki gibidir;

Aile çocuk ilişkilerini geliştirmek için anne baba eğitimleri artırılmalıdır.

- Anne baba eğitim programlarının yaygınlaştırılması için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Belediyeler (yerel yönetimler) gibi bazı kurumlar tarafından desteklenmelidir. Valiliklerde bu tür hizmet birimleri açılmalıdır

- 7-11 Yaş Aile Eğitim Programı'nın devamında ortaokul ve ergenlik çağındaki çocuklar için 12-18 Yaş Aile Eğitimi Programı da yapılmalıdır.
- Anne-babaların, psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinden, aile danışma merkezlerinden, ana baba okulları gibi kendileri ve çocukları ile ilgili yardım alabilecekleri kurumlardan destek almaları sağlanabilir.
- Anne-baba eğitimi kapsamında verilen seminerler artırılarak daha çok aileye ulaşılmalıdır.
- Çocukların ve anne-babaların davranışlarını inceleyen daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.
- Yapılan bu çalışma ilçe merkezde rehber öğretmeni olmayan okullardan ağırlıklı oluşmakta olup; benzer çalışma Enez, İpsala ilçelerinde de veya ilçelere bağlı köy yerleşim beldelerinde ve rehber öğretmeni olan okullar için yaygınlaştırılabilir.

5. Kaynakça

Arıkan, A. (2019). Ailenin tarihsel, kurumsal ve toplumsal tarihi. Arıkan, A. Ve Dinç, B (Ed.), *Aile Eğitimi* (ss. 3-22). Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji, Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Özel, E., & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36).

Özmen, S. K. (2013). Anne-baba eğitim programının çocuklardaki davranış sorunları ve anne-babaların depresyon düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), ss. 98-113.

Özyürek, A., Adıbatmaz, M., Çetin, A., Yücesan, Meriç, A., Kılınç, N., Erzurumluoğlu Ş., Yücesan, Y. ve Atalay, D. (2024). Okul öncesi eğitim kurumu ve ilkokullarda aile eğitimi ve katılımı çalışmalarının incelenmesi. *The Journal of Social Sciences*, 3(3), 28-43.

Pehrson, K, L ve Robinson, C. C. (1990). Parent education: Does it make a difference?. *Child Study Journal*, 20(4), ss. 221-236.

Şahin, F. T., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 39-48.